

Sveitsin perustuslain 31. pykälä säättää kaupan- ja ammatinvapauden, mikäli sitä ei ole muualla perustuslaissa rajoitettu. Jo pykälä 32/2 antaa liittovaltiolle oikeuden säädellä paloviinan valmistusta, myyntiä ja verotusta. Alkoholilain mukaan vain liittovaltiolla on oikeus valmistaa paloviinaa, mutta valtio ei käytä tätä oikeutta itse vaan lisensoi alkoholihallinnon (Alkoholverwaltung) kautta oikeuden kolmansille henkilöille, jotka saavat valmistaa viinaa omenista, omenaviinistä, viinirypäleistä, viinistä, viinihiivasta, marjoista ja muista vastaavista aineista. Perunaa, viljaa, sokeria tai siirappia ei kenelläkään ole oikeus käyttää raaka-aineena viinanpoltossa.

Viinanpolttajat

Alkoholilaki erottaa toisaalta ammattimaiset polttajat (Gewerbebrenner) ja toimeksiantajat (gewerbliche Brennauftraggeber) sekä toisaalta kotipolttajat (Hausbrenner) ja kotipolton toimeksiantajat (Hausbrennerauftraggeber). Tuotajaryhmät määritellään seuraavasti:

Kotipolttaja tai kotipolton toimeksiantaja on maanviljelijä, joka yksin tai yhdessä perheensä tai apulaistensa kanssa itse hoitaa maatilaa ja joka polttaa tai poltattaa viinaa yksinomaisesti kotimaisesta omasta tuotannosta tai itse keräämistään kotimaisista villituotteista. Kotipolttajan ja kotipolton toimeksiantajan välinen ero on siinä, että toisella on oma polttimo, toinen antaa kolmannen henkilön, palkkapolttajan (Lohnbrenner), polttaa tuotteensa.

Sitä, joka polttaa viinaa, mutta ei kuitenkaan täytä kotipolttajan määritelmän vaatimuksia, kutsutaan ammattimaiseksi polttajaksi riippumatta siitä, polttaako hän viinaa teolliseen vai ainoastaan omaan tarpeeseen. Ammattimaisen polton toimeksiantajat antavat palkkapolttajan polttaa tuotteensa.

Palkkapolttimot ovat yleensä kuljetettavia laitoksia, poikkeustapauksissa kiinteitä laitoksia. Palkkapolttajainstituution perustamisen alkuperäisenä tarkoituksena oli korvata kotipolttolaitteistot, sillä mitä helpompi maanviljelijän olisi polttaa tuotteensa muualla, sitä mieluummin hän ehkä luopuisi omista polttolaitteistaan. Taulukosta 1 käy ilmi paloviinan tuottajien lukumäärä tilastovuonna 1977/78.

Kotipolttajan määritelmä annettiin vuoden 1962 alkoholilaissa. Uudelleen määrittelyn tarkoituksena oli alentaa kotipolttajien määrää: tilastovuonna 1961/62 heitä oli 152 640 ja nyt siis enää noin puolet (taulukko 1). Vähennykseen on osaltaan vaikuttanut se, että osa maanviljelijöistä on hakeutunut töihin muualle ja viljelee tilaa enää vain sivutoi-

Taulukko 1. Paloviinan tuottajien lukumäärä tilastovuonna 1977/78

	lkm	yhteensä
kotipolttajat	13 758	87 444
kotipolton toimeksiantajat	73 686	
ammattimaiset polttajat	935	90 938
ammattimaisen polton toimeksiantajat	90 003	
kaikkiaan		178 382

misesti. Tällöin nämä maanviljelijät eivät enää täytä uuden määritelmän asettamia vaatimuksia vaan siirtyvät ammatillisten polttajien ryhmään, jonka suuruus tilastovuonna 1961/62 oli vain 44 069. Absoluuttisesti paloviinan polttajien lukumäärä on vähentynyt vuodesta 1961/62 vuoteen 1977/78 mennessä noin 18 000:lla eli noin 10 %:lla.

Paloviinan tuotannon ja käytön kontrolli

Ammatillisten polttajien on ilmoitettava alkoholihallinnolle polttotapahtumat, koska muina aikoina polttolaitteistot ovat sinetöidyt. Kaikista polttotapahtumista on pidettävä polttokirjaa, joka tarkastetaan säännöllisesti.

Kotipolttajat ja kotipolton toimeksiantajat saavat polttaa tai poltattaa viinaa, mikäli heillä on alkoholihallinnon laatima polttokortti. Polttokortit tarkastetaan vuosittain alkoholihallinnossa. Alkoholihallinnon tarkastajat voivat suorittaa kontrollikäyntejä kotipolttajien luona.

Alkoholihallinnon perustamisen yhteydessä (v. 1932) sen tehtäväksi on laissa mainittu paloviinan kulutuksen sekä sen maahantuonnin ja valmistuksen vähentäminen; lisäksi sen tehtävänä on edistää hedelmätuotteiden kasvattamista ja niiden käyttöä ruoaksi ja rehuksi.

Viinanpolttajista kotipolttajat muodostavat erikoisen ryhmän siinä mielessä, että he voivat pitää koti- ja maatalouden tarpeisiin sallitun viinamäärän verotto- mana itsellään (nk. steuerfreier Eigenbedarf). Yleistarverajaksi vuodessa on säädetty viisi litraa viinaa jokaista maataloudessa vakituisesti työskentelevää aikuis- ta kohti sekä yksi litra jokaista suurkar- jaan kuuluvaa eläintä (hevoset, lehmät, aasit ym.) kohti. Alkoholihallinto voi lisäksi erityistapauksissa alentaa tai ylen- tää tarverajaa. On olemassa kantoneita (Uri, Luzern, Schwyz), joissa tarveraja saattaa olla kaksinkertainen (tai suurem- pikin), koska alueella asuvat ovat tottu- neet juomaan "vahvaa kahvia" (Kaffe Lutz) ja koska heille viisi litraa olisi liian vähän (Gewohnheitsrecht).

Kaikki ammattimaiset polttajat puoles- taan maksavat tuottamastaan paloviinas- ta veroa (paitsi osuudesta, jonka he myyvät alkoholihallinnolle).

Kotipolttajien ja kotipolton toimek- siantajien veroton oma osuus on pysynyt tilakohtaisesti tarkasteltuna lähes vakio- na: tilastovuonna 1961/62 se oli 27 litraa (eff) ja vuonna 1977/78 26 litraa. Veroton oma osuus jokaista aikuista henkilöä kohti laskettuna on vähentynyt: tilasto- vuonna 1961/62 se oli 5,3 litraa (eff), vuonna 1976/77 3,5 litraa ja vuonna 1977/78 vain 2,8 litraa.

Myynti

Kotipolttajat ja kotipolton toimeksianta- jat ovat oikeutettuja myymään, lahjoitta- maan, antamaan palkaksi ym. tuotteitaan kolmansille henkilöille, mutta kaikki täl- laiset luovutukset ovat veronalaisia mää- rästä riippumatta. Jokainen luovutettu määrä on merkittävä polttokorttiin ja siten siis ilmoitettava alkoholihallinnolle.

Tilastovuonna 1961/62 kotipolttajat ja toimeksiantajat möivät tai varastoivat noin 15 % polttamastaan viinasta, vuonna 1976/77 vastaava osuus oli 30 %. Seuraa- vana vuonna ei myyntiä ja varastointia voitu suorittaa lainkaan, vaan päinvastoin käytettiin edellisen hyvän vuoden varas- toja oman tarpeen tyydyttämiseen.

Kokonaistuotanto

Eri tuottajaryhmien polttamat viinamää- rät (hl 100 %:n alkoholia) käyvät ilmi taulukosta 2.

Poltetun viinan määrä vaihtelee huo- mattavastikin eri vuosina riippuen kulloi-

Taulukko 2. Poltetun viinan määrä (100 %:n alkoholina) tuottajaryhmittäin eri vuosina, hl

	kotipolttajat	ammatilliset polttajat	yhteensä
1961/62	19 907	35 796	55 703
1976/77	18 313	52 064	70 377
1977/78	10 940	27 426	38 366

sestakin hedelmäsadosta. Yleishuomiona voitaneen mainita, ettei johdonmukaista laskua viinan polttomäärissä ole havaittavissa. Siis vaikkakin tuottajien määrä on vähentynyt, poltetun viinan määrä on pysynyt suurehkona.

Rajoituspyrkimyksiä

Polttovälineitä voi hankkia, vaihtaa, muuttaa tai uusia vain alkoholihallinnon luvalla. Utta polttimoa ei voida perustaa, ellei samalla poisteta käytöstä jotakin vanhaa, kapasiteetiltaan samansuuruista polttimoa. Periaatteena on siis polttokapasiteetin nousun estäminen. Alkoholihallinto pyrkii myös ostamaan poistettavat polttolaitteet. Vuonna 1933 maassa oli 42 213 polttolaitetta, kun niitä vuonna 1978 oli jäljellä enää 16 944.

60-luvun lopulla ja 70-luvun alussa käytiin paljon keskustelua oikeudesta

kotipolttoon ja verottomaan omaan osuuteen, koska katsottiin pimeän polton ja pimeän myynnin vaaran olevan suuri. Verotonta omaa osuutta on kuitenkin vaikea mennä poistamaan, sillä se vaatisi kansanäänestyksen, joten kontrollia on pyritty tarkentamaan ja lisäämään, esim. polttokorttien ja yllätyskäyntien avulla. Alkoholihallinnolla on myös oikeus rajoittaa yksityisten kotipolttajien ja kotipolton toimeksiantajien kokonaistuotantoa. Näin on tapahtunut erityisesti silloin, kun tuottaja on käyttänyt omaan tarpeeseensa viinaa yli sallitun rajan. Vuonna 1962 niiden maatilojen määrä, joiden poltto-oikeutta oli rajoitettu, oli noin 3,5 % ja vuonna 1978 jo noin 25 %.

Alkoholihallinnon tilastovuoden 1977/78 tilastokatsauksessa todetaan, että ei niinkään olla huolestuneita pimeästä poltosta vaan että suurimpana vaikeutena tällä hetkellä pidetään salakuljetusta.

Alkoholipolitiikka Vol. 44:250—252, 1979